

10

jaar

strategisch plan hulp- en
dienstverlening aan gedetineerden

De lessen Al. spreken allen holandes people:

Waarom werd dit boekje gemaakt?

“Nog niet zo lang geleden liepen de gevangenissen in Vlaanderen en Brussel leeg!

Hulp- en dienstverleners sloten massaal de gevangenisdeuren achter zich ... want het strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden bestond 10 jaar.”

Met de medewerking van velen bleef dit plan niet alleen een papieren droom, maar werd en wordt het ook in de praktijk gebracht. Deze implementatie had heel wat voeten in de aarde, maar vandaag kunnen we zeggen dat de gedetineerden in Vlaanderen en Brussel een beroep kunnen doen op hulp- en dienstverlening. En daarom werden de hulp- en dienstverleners op vrijdag 17 december 2010 uitgebreid in de bloemetjes gezet!

Dat er bedankt werd, is een feit. De heer Jo Vandeurzen, de coördinerende minister van het strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, was aanwezig en bedankte iedereen die een bijdrage leverde aan de tot stand koming en de uitvoering van het strategisch plan. Een panel van hulp- en dienstverleners getuigden over hun ervaringen. Armand Schreurs zorgde, op zijn geheel eigen manier, voor een aantal reflecties. En Marijke Enghien, afdelingshoofd van de coördinerende administratie, maakte duidelijk dat we met verschillende partners al een heel lange weg bewandeld hebben. Waarvoor dank!

Dat er gevierd werd, is ook een feit. Cadeautjes werden uitgedeeld, oud-collega's liepen

1980. Staatshervorming: de Vlaamse Gemeenschap wordt bevoegd voor sociale hulpverlening aan gedetineerden met oog op hun sociale re-integratie.

elkaar opnieuw tegen het lijf, herinneringen werden opgehaald, ervaringen werden uitgewisseld, ...

En toen was het voorbij!

Omdat de herinneringen aan deze dag snel zullen vervagen, brengen we alles - van de openingsspeech van de minster tot het slotwoord - nog een keertje samen in dit boekje.

Op die manier vergeten jullie niet dat jullie inzet gewaardeerd en erkend wordt. Wij hopen dat jullie de energie en werkspiriteit vinden om de lange weg die al bewandeld werd met zijn allen nog verder te effenen en om nieuwe uitdagingen op te nemen, zodat de gedetineerden nog meer, nog beter en nog gepaster gebruik kunnen maken van het lokale hulp- en dienstverleningsaanbod.

Veel leesplezier!

1985. Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het forensisch welzijnswerk.

Welkomstwoord door minister Vandeurzen

Het is een voorrecht als minister bevoegd voor welzijn, volksgezondheid en gezin in contact te komen met mensen die, zowel professioneel als vrijwillig, de zorg voor anderen opnemen.

Wie die zorg opneemt voor een niet zo evidente groep, nl. ouders, en dit werk verricht in een niet zo vanzelfsprekende context, onze gevangenis, verdient het echt wel om BEDANKT te worden.

Het heeft even geduurd voor de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap om bijstand aan personen te verlenen ook op een gestructureerde wijze haar weg vond naar gedetineerden. We mogen niet vergeten dat er voor 2000 al heel wat pionierswerk werd verricht. Door geëngageerde inrichtingshoofden, door het justitieel welzijnswerk, door vrijwilligers,... en door zovelen meer.

Maar tien jaar geleden werden ambities en verantwoordelijkheden door een interdepartementale commissie in een plan omgezet.

Die commissie bestond niet enkel uit actoren van de Vlaamse overheid, maar eveneens uit welzijnsdiensten en sociaal-culturele organisaties, en uit actoren van Justitie. De commissie kende haar ontstaan in 1993, had haar stem in het samenwerkingsakkoord van 1994 en produceerde een rapport in 1995. De commissie werd nieuw leven ingeblazen in 1998 en hun werkzaamheden leidden tot het strategisch plan dat vandaag 10 kaarsjes mag uitblazen.

Wie kinderen van tien jaar heeft, zal het wellicht herkennen. Op tien jaar is er al heel wat ontwikkeld. Er is al een hele weg afgelegd. Dat is ook zo met

het strategisch plan. Letters kwamen tot leven door de inzet van velen. Ideeën en doelstellingen werden acties. Het strategisch plan vond stapsgewijs zijn uitvoering in alle gevangenissen in Vlaanderen en Brussel. Kinderziekten werden overwonnen. Een eigen taal (met fascinerende afkortingen als WEVO, PMD, OO, ...) ontwikkeld.

Dat we staan waar we vandaag staan, is soms ondanks de weerstanden die werden ondervonden. De aanwezigheid van al die actoren binnen de muren was immers niet voor iedereen evident. Maar het is vooral dankzij de medewerking die jullie kregen en dankzij jullie inzet en doorzettingsvermogen.

Vandaag staan jullie centraal en dus ook jullie geloof in mensen. Jullie overtuiging dat mensen nooit zomaar samenvallen met hun (mis)daden. Jullie overtuiging dat geen mens zomaar een individu is dat losstaat van alles, maar een uniek wezen dat mee gevormd wordt door kansen en ontmoetingen. Jullie geloof dat de detentieperiode ook heel wat kansen inhoudt om mensen weer verantwoordelijkheid te laten opnemen en stappen te zetten naar een beter leven.

Ik besef ook dat er nog een hele weg te gaan is met de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Het blijft mijn optie om daar deze legislatuur met een decreet een steviger basis voor te bieden. En ik hoop dat de hulp- en dienstverlening zich verder kan ontwikkelen. Ik besef echter heel goed dat die ontwikkeling niet zal gerealiseerd worden door enkel regelgevend werk. Het succes zal vooral bepaald zijn door jullie inzet.

**1991. Syntheserapport in
"gevangenis en samenleving": er
is van alles wat, maar veel van
weinig. Pleidooi voor de Vlaamse
Gemeenschap binnen de muren.**

het is er investering voor de toekomst. je kent het ook
bekijkt dat er min of meer goede
periode toch niet helemaal
steht even dat je toch iets
hebt gedaan voor je toekomst
De toekomst om je eigen bedrijf
op te stellen. je hebt het
attest van bedrijfs-bekeer.

1994. Samenwerkingsakkoord Vlaamse Gemeenschap en Justitie: Vlaamse Gemeenschap begeleidt het psychosociaal traject en Justitie het detentietraject. Daarnaast werden verschillende welzijnsteams opgericht.

Hulp- en dienstverleners aan het woord

Bjorn Callens

Sociaal-cultureel werker De Rode Antraciet - Gevangenis West-Vlaanderen

“Ik dacht dat alles tiptop geregeld was. Na de eerste vormingsvoormiddag lieten enkele deelnemers weten dat ze niet meer gingen meedoen. Het was een groot vraagteken waarom we nu al met afhakers geconfronteerd werden: Werden hun verwachtingen niet ingevuld? Was de lesgever niet zo goed? Nee, ze konden gedurende een lesblok van 3 uur geen sigaret roken!”

Motivatie

Het geeft mij persoonlijk extra voldoening om te werken voor en met een niet zo evidente doelgroep. Het vraagt soms extra tijd om zaken te verwezenlijken, maar het is zeker de moeite waard. Alle mensen hebben recht op cultuur, ook de gedetineerden. Het is onze taak om binnen de gevangenis een kwaliteitsvol en divers sociaal-cultureel aanbod aan te bieden.

Uitdaging

Binnen het strategisch plan zijn nog verschillende werkpunten. Vanuit mijn persoonlijke werkervaring denk ik aan de soms stroeve communicatielijnen

binnen de gevangenis, te zwak uitgebouwd draagvlak voor diverse activiteiten, ... Samen met alle Vlaamse partners en Justitie moeten we de komende periode deze werkpunten verbeteren en zo de hulp- en dienstverlening binnen de gevangnissen optimaliseren.

DANK U WEL.

© Lieven Nollet/ Museum Dr.Guislain

Chris Wouters

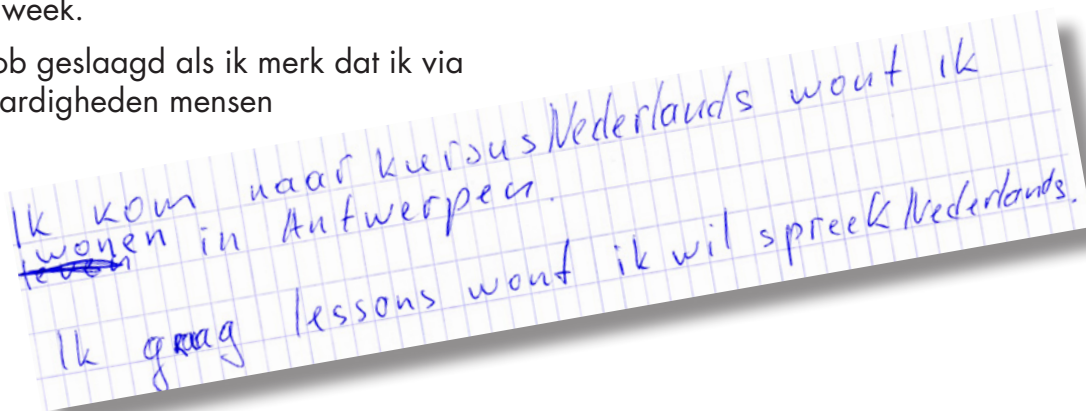
Beleidsmedewerker afdeling Welzijn en Samenleving - penitentiair schoolcentrum Hoogstraten

“Bij het inrijden van de steenweg op Wortel in Merksplas kwam op dat moment een gedetineerde vrij, ik kruiste hem. Het was een cursist uit een vorige lessenreeks ‘Op vrije voeten’. Hij had als bagage slechts één ding bij: een plastic zakje met daarin de kافت met de gele mappen van de cursus ‘Op vrije voeten’. Op zo’n moment besef je des te meer, hiervoor doe ik het!”

Motivatie

Ik ben eerder onrechtstreeks in de gevangenis terecht gekomen. Ik had destijds gesolliciteerd bij Basiseducatie met de bedoeling om les te geven aan laaggeschoolde volwassenen. Bleek er in mijn takenpakket ook één lesmoment per week bij te zijn voor gedetineerden in de gevangenis Merksplas. Dat zag ik wel zitten. Merksplas, de gevangenis waar mijn vader één jaar had gewerkt als cipier tijdens WO II en nadien gevangen genomen werd door de Duitsers. Dat verhaal heeft mij steeds gefascineerd. Dat lesgeven in de gevangenis viel mee en van één lesmoment per week groeide mijn inzet tot periodes met vijf lesmomenten per week.

Voor mij is mijn job geslaagd als ik merk dat ik via mijn kennis en vaardigheden mensen en diensten kan bijeenbrengen om te werken aan de re-integratie

Ik kom naar cursus Nederlands want ik ~~kan~~ wonen in Antwerpen.
Ik gaag lessons want ik wil spreek Nederlands.

van gedetineerden en ook aan de beeldvorming van gedetineerden en geïnterneerden in de maatschappij.

Uitdaging

Voor mij als beleidsmedewerker is het een uitdaging om te investeren in het domein wonen. Een ontbrekend domein in het strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. De overstap binnen-buiten omkaderen is echt noodzakelijk. Ervaringen vanuit het TOP coach project geven aan dat dit succesvol kan zijn.

Daarnaast vormt ook het tot stand brengen van een gezamenlijke beleidsplanning Justitie - Vlaamse overheid nog een belangrijke uitdaging, maar zeker zo belangrijk ook met alle domeinen binnen de Vlaamse overheid zelf.

Ook binnen de strafinrichting zelf zijn er nog uitdagingen: zorgen dat er kruisbestuivingen ontstaan. Door samen te werken kan de inzet van de hulp- en dienstverleners kwalitatief, sterker en doelgerichter bv. samenwerking tussen de domeinen onderwijs en sport: cursus gezondheid voor de deelnemers aan My Personal Fit Plan of tussen de domeinen onderwijs en tewerkstelling: een G-coach (geletterdheidscoach) die aan de deelnemers van de beroepsopleidingen ondersteuning biedt op het vlak van rekenen, taal en ICT.

1995. Eerste Vlaamse interdepartementale commissie 'hulp- en dienstverlening aan gedetineerden' die concludeerde dat de Vlaamse Regering werk moest maken van een inclusief beleid t.a.v. gedetineerden.

Pierre Massin

Lesgever Bouw CVO Leuven-Landen – Centrale gevangenis Leuven

“Met Nieuwjaar heb ik iedere cursist een nieuwjaarskaart met een individuele boodschap en wensen erop gestuurd. De bedanking en erkenning die ik daarvoor heb terug gekregen, zijn ongelofelijk hartverwarmend voor mij en vooral voor hen geweest. Als ik nu nog in hun cel kom, hangen deze wensen daar het jaar rond aan de muur en telkens laten ze mij zien dat deze er nog hangen.”

MOTIVATIE

Als leraar bouwkunde in het CVO Leuven-Landen werd door mijn directie gevraagd een afdeling BOUW op te richten in de gevangenis. Ik heb daarmee ingestemd en ben eraan begonnen. Als leraar wist ik wel dat aan dit publiek les geven een heel andere uitdaging zou zijn. Ik bracht mijn collega Luc aan om mij te helpen, wetend van zijn achtergrond uit de scouting en door mijn vroeger bouwbedrijf opgeleid als ploegbaas metser wist ik welk vlees ik in de kuip had. Samen zijn we er aan begonnen en zie het werkt.

1998. Interdepartementale commissie 'hulp- en dienstverlening aan gedetineerden' werd opnieuw samen geroepen. Zij concludeerden dat er intussen al heel wat stappen gezet werden op vlak van de ontwikkeling van de hulp- en dienstverlening door de Vlaamse Gemeenschap, maar dat dit nog niet voldoende was. Er was nood aan de uitwerking van een strategisch plan omtrent deze materie.

Het werkt zelfs zeer goed. Het is inderdaad een aanpassing om in zo'n instelling te werken.

UITDAGING

Dit is voor mij een moeilijke zaak om uit te maken wat er in die dienstverlening nog zou moeten veranderen of verbeteren. Het enige waarmee ik last heb gehad, was de stroefheid van regeltjes en bureaucratische remmingen van volgens mij justitie maar wie ben ik om daar commentaar op te geven. Justitie is justitie en zal er wel zijn reden voor hebben. We zijn tenslotte met gedetineerden bezig. Ik pleit voor meer soepelheid, indien mogelijk.

Filip Van Canegem

Therapeut CGG Vlaams-Brabant Oost – Centrale gevangenis Leuven

“Twee jaar geleden stelde Peter de vraag om dringend een gesprek aan te gaan. Tijdens ons eerste gesprek vertelde hij waarover hij het wilde hebben: “Ik heb muren rond mijn gevoelens gebouwd en ik wil dat jij die afbreekt”. Om de twee weken werd een gesprek vastgelegd waarin we samen op zoek gaan naar de oorsprong van deze muren. Maandenlang vertelt hij over zijn levensgeschiedenis. Ik luister, stel af en toe een vraag en bevestig hoe zwaar zijn leven eruit zag en ziet. Zonder dat hij het beseft, heeft Peter geleidelijk aan een raam in z’n muur gebouwd waardoor hij mij laat meekijken naar zijn leven.”

MOTIVATIE

Mijn job is geslaagd als mensen zich open stellen om te reflecteren over hun verantwoordelijkheden en tevens mogelijkheden. Omdat iedereen recht heeft op zijn verhaal en daarin gehoord te worden.

UITDAGING

Uitwisseling van informatie tussen de verschillende actoren actief binnen het strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Gemeenschappelijke indrukken, bevindingen, ergernissen bespreken met vertegenwoordigers van justitie of toch naar kanalen/ manieren zoeken om dit bespreekbaar te maken.

*Nadia Oyen
Trajectbegeleider CAW Sonar –
gevangenis Hasselt*

“Toen ik nog stage liep bij CAW Sonar kreeg ik een rapportbriefje van een cliënt. Er stond enkel op dat hij een gesprek wenste. IJverig als ik was, riep ik hem die dag nog op. Hij viel meteen met de deur in huis en vroeg me hoe hij ‘zijne boot’ hier kon krijgen. Een beetje verbouwereerd vroeg ik of hij dan een eigen boot had. En hij zegt heel fier: “Joa joa metske, nen echte Colin Archer”. Trajectbegeleiders proberen de juiste diensten te betrekken of op z’n minst een antwoord te vinden op de vragen van een cliënt, maar moest ik nu echt een kade gaan reserveren aan het Albertkanaal?”

2000. De interdepartementale commissie stak de koppen samen en dit resulteerde in het “strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden” waar de Vlaamse Regering op 8 december 2000 zijn handtekening onder zette.

a.) bien sure si j'ai fini les cours de niveau 1, j'ai essayé de prendre le n 2

MOTIVATIE

De diversiteit trok me in eerste instantie aan (en nu nog steeds): jong oud, verslaafd, dakloos, psychische problematieken, administratieve vragen, relationele vragen, ... En daarnaast uiteraard ook de ‘aparte wereld’ van een gevangenis! Ik vind dat mijn job geslaagd is wanneer ik een persoon op verschillende levensdomeinen (woonst, werk, financiën, ...) bij de juiste diensten terecht heb gekregen en daarbij ook al enig inzicht heb kunnen stimuleren (bv.

waarom sparen belangrijk is en dus die budgetbegeleiding zo noodzakelijk is, wat het betekent om overvallen te worden, ...). Na een tijd leer je wel erkenning te ontdekken in de kleine stapjes die je zet. Het geeft me vooral voldoening als ik merk dat (ex-)gedetineerden zelf hun weg beginnen te vinden in het hulp- en dienstverleningsaanbod en als ik merk dat ik hen ook wat heb kunnen bijbrengen (sociale vaardigheden, inzicht, ...).

UITDAGING

Uiteraard blijft verdere evolutie, evaluatie en uitbouw continu nodig. Ik hoop dan ook dat die uitdaging nog kan blijven doorgroeien in de komende 10 jaar! Verder ook de 'droom', 'hoop', 'kanttekening' dat de samenwerking met justitie altijd beter kan.

Ook belangrijk om hier te vermelden vind ik het feit dat sommige collega's het misschien ook wel eens iets stabiel en rustiger willen. Daarmee bedoel ik dan dat continue veranderingen (nieuw aanbod, andere manier van benadering, andere methodiek, opkomst van het GOS, ...) vaak ook voor 'turbulentie' zorgen en er soms ook de nood is aan een moment waarop alles zich stabiliseert en op die manier verder kan kabbelen!

2002. Het "strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden" wordt geïmplementeerd in een aantal pilootgevangnissen, namelijk: Hoogstraten, Wortel, Merksplas, Turnhout en Antwerpen.

Ik hoop ook dat er de komende 10 jaar meer duidelijke positionering en samenwerking kan ontstaan: wie doet wat en we doen dit op uniforme wijze bv. alle trajectbegeleiders bieden op dezelfde manier trajectbegeleiding aan, er zit geen verschil tussen de gevangnissen en hoe kunnen we elkaar daarin aanvullen (bv. naar aanbod toe: kan een cursus SIB nog meer een opstap vormen naar herstelfonds, bemiddeling, ... en dit vb. in samenwerking met een trajectbegeleider). Ik kan wel door blijven gaan, er staat ons nog veel te doen!

- Je suis à l'école pour apprendre la langue
Néerlandés.
- Pour ne pas rester sans rien faire, remplir le temps

Marina Demaesschalck

Detentieconsulent VDAB – gevangenis Gent

“De buitenwereld is niet altijd even verdraagzaam of open minded als je hen vertelt wat je job is. De reacties zijn zeer uiteenlopend! Verwondering over het feit dat je, door eigen keuze, in een gevangenis werkt. Hoe kan je daarvoor kiezen? Uit naïviteit? Een soort heroïsche opdracht? Hoe kom je tot zo’n besluit? Zoek je het gevaar op? Alsof je ook een straf verdient door het maken van die keuze. Hoe kan ik nu mensen helpen die een moord begaan hebben? Of erger, pedofielen? Weet ik wie ik terug de maatschappij in help?”

Opvallend en ergerlijk is de morele veroordeling van kennissen, vrienden of familie over je job. Of het gesprek valt gewoon stil als men mij vraagt wat ik doe van werk. Iedereen heeft wel zijn eigen idee over hoe het zou moeten binnen de gevangenis. Hoe zij de daders zouden laten boeten. Soms voel ik de drang om mijn taakhoud en het “waarom” van mijn job te verduidelijken. De rechten te verdedigen van deze groep mensen die al beroofd is van zijn vrijheid. Dram ik door als een moreel opticien die probeert het beeld scherper te stellen en de vooroordelen weg te werken.”

MOTIVATIE

In eerste instantie wist ik niet waar ik terecht ging komen toen ik de job van detentieconsulent voor VDAB aanvaard heb. Uiteraard had ik ook mijn eigen - verdraaid - beeld over de gevangenis (vooral van TV en de Amerikaanse films). Al gauw werd duidelijk dat werken binnen de gevangenis voor mij weggelegd is. Ik doe men job heel graag en kan zoveel voldoening halen uit mijn werk als VDAB consulent. Ik vind het telkens een uitdaging om een plan uit te werken, dit in samenwerking met de andere diensten werkzaam binnen de gevangenis.

UITDAGING

Mijn dienstverlening binnen de gevangenis een menselijk gezicht te geven.
Drempelverlagend werken, zowel bij gedetineerden als bij potentiële werkgevers.

Blijven gaan voor duidelijke communicatie en uitbouw van de mogelijkheden van onze dienstverlening binnen de gevangenis.

① I'm learning dutch because I want to know this language and I really need it because I live in Netherlands.

Marc Van Assche
Bezoekvrijwilliger CAW Zuid-Oost
Vlaanderen – strafinrichting
Oudenaarde

**2003. Het penitentiair complex
te Brugge sluit zich aan bij de
pilotregio.**

“Gie kreeg te horen dat hij Ter Beschikkingstelling werd gesteld van de Regering en onmiddellijk overgeplaatst werd naar een andere gevangenis. Als bezoeker had ik nog de mogelijkheid hem te bezoeken op zijn nieuw adres. Geen overbodig gebaar overigens als je iemand al vijf jaar onder die ongewone omstandigheden kent. Op mijn vraag of hij van oordeel was of dit paste bij zijn vergriep gaf hij me heel emotioneel te kennen : “Neen, dit echt niet, dit heb ik niet verdiend. Dit gaat te ver. Ik wil dood. Gewoon dood. Echt dood.” Op dat moment was het mooi meegenomen alleen te zijn en als hoogstmenselijke reflex Gie te omhelzen, onwennig, stutelig pogend goede moed te geven en te troosten. Hoe een beer van ‘n vent in wezen eerder een teddybeer blijkt te zijn. Het was geen verrassing voor mij.”

MOTIVATIE

Het is mijn persoonlijke overtuiging dat een gevangenis, en zeker in haar huidig concept, totaal averechts werkt. Het is een expressie van ongecontroleerde wraakzucht, van platte dommigheid, of in het beste geval van onwetendheid. Aangezien het als individu onmogelijk is tegen de heersende mentaliteit in te gaan, heb ik als privépersoon weinig in te brengen. Evenmin heb ik op dit ogenblik de mogelijkheid om op professionele basis mijn bijdrage te leveren. Die bijdrage zou kunnen zijn: mensen die als gevolg van, meestal externe omstandigheden - zeg maar kansarmoede - gedetineerd worden, te helpen. Zodat zij tijdens hun gedwongen verblijf dan toch nog aan hun toekomst en relatie met de samenleving kunnen werken. Rest me dus alleen nog te doen wat

**2006. De pilootregio
wordt uitgebreid
met de gevangenis
van Hasselt.**

ik nu doe: gevangenen bezoeken, hun laten voelen dat niet iedereen buiten hun muren dezelfde onwrikbare gevoelens heeft. Laat staan dezelfde mening over hen deelt. Wanneer er geen gevangenis meer bestaat, dan heeft mijn opdracht, 'mijn missie' geen zin meer en mag ik mijn job als overbodig beschouwen. Wat niet hetzelfde is als geslaagd.

UITDAGING

Daar waar de mogelijkheden geboden worden, passende opleidingen te volgen. Opleidingen die mij als bezoeker vrijwilliger in staat stellen beter mijn 'cliënt'-gedetineerde te begrijpen, te ondersteunen en op te vangen. Bijkomende opdracht is dat ik, ondanks die kennis, voor de gedetineerde nog altijd gewoon die iemand blijf die af en toe maar regelmatig, langskomt. Om over ditjes en datjes te babbelen. Over al dan niet lichtvoetige onderwerpen of indien het zich aandient, over ernstige aangelegenheden. Of soms, heel gewoon, niet meer dan gezelschap wezen. Vanonder die laag moet het me, op de langen duur, nog beter toelaten een vluchtheuveltje te zijn ook al zal dat vooral, gezien de aard van mijn 'opdracht', enkel van moreel ondersteunende aard zijn.

*ça va pour chercher un travail au pour continuer
les leçons de*

Suzanna Dosevski

ECHO Beambte – strafinrichting Oudenaarde

“In de strafinrichting van Oudenaarde volgde een gedetineerde verschillende lessen. In één van deze lessen moest hij de ‘regel van drie’ leren. Hij vroeg aan de leerkracht wat hier het nut van was, want dit had je toch niet nodig in het leven. De leerkracht gaf het volgende voorbeeld om het nut van de ‘regel van drie’ uit te leggen: “Als je later een wagen koopt en je krijgt hier 20% korting op is het toch handig dat je kunt berekenen hoeveel % er van de kostprijs van je wagen gaat?” Waarop de gedetineerde antwoordde: “Een wagen koop je toch niet”.”

MOTIVATIE

Ik koos voor de job van penitentiair beambte omdat ik actief wil bijdragen tot een zinvolle detentie-invulling van mensen die het niet makkelijk hadden/ hebben in deze maatschappij. Omdat mensen opsluiten op zich alleen geen oplossing brengt, tracht ik dagelijks mijn steentje bij te dragen tot een zinvolle invulling van de detentie.

UITDAGING

Elke gedetineerde moet zijn detentie zo nuttig mogelijk kunnen invullen. Hierbij zijn begeleiding en opleiding twee van de belangrijkste aspecten. Elkeen die dat zelf wilt, zou in de mogelijkheid moeten verkeren om te werken aan zijn persoonlijke problematiek. Zo denk ik bv. aan agressiebegeleiding (zie project Touché: onlangs bekroond door de Liga van de Mensenrechten), begeleiding inzake verslavingsproblematiek, ...

Het aanbod verder verbreden van opleidingen (tot knelpuntberoepen) tijdens de laatste jaren van de detentie en onderwijs (op maat van de gedetineerde) van bij de start van de detentie lijken mij ook belangrijke uitdagingen.

Ine Melis

Sportfunctionaris De Rode Antraciet – Centrale gevangenis Leuven, Hulp gevangenis Leuven en gevangenis Hasselt

“Curveball, een ideaal aanbod voor de iets oudere bevolking van de gevangenis! We organiseerden daarom vier dagen Curveball met een externe partner. Na afloop, zeer veel positieve reacties van de mannen. Ze bleken het écht jammer te vinden dat het nu afgelopen was. Eén gedetineerde vraagt aan onze sportmonitor waarom het materiaal niet aangekocht kan worden ... te duur natuurlijk. “Maar”, zegt hij, “voor mij is dit zo belangrijk en geld is geen probleem. Ik wil dit betalen!” Dat is mooi zo, maar dat kan helaas niet. Je zag de gedetineerden nadenken en hij zei: “En wat gebeurt er wanneer ik dit volgende week voor de gevangenis laat afleveren? Dan ligt dat daar, dan gaan ze dat toch aannemen?!”

MOTIVATIE

Als licentiaat LO – sportmanagement was ik niet in eerste plaats op zoek naar een job in de gevangenis. De aantrekking lag vooral in de functie van sportfunctionaris. De context was een extra uitdaging. De motivatie om als sportfunctionaris te werken, is er niet kleiner op geworden. De contacten, de mogelijkheden, de uitdagingen groeien nog steeds (tot ver over de grenzen). De uitdaging in het hele verhaal ligt er voor mij in het goed ontwikkelde sportlandschap dat buiten bestaat, binnen te brengen tot achter de muren van de gevangenissen.

UITDAGING

Koppeling van sport en ontspanning aan het reclasseringstraject. Deze domeinen blijven vaak onderbelicht bij het uitstippelen van de reclassering van een gedetineerde.

Afstemming met andere actoren om te komen tot een globale geïntegreerde aanpak.

Elk deelterrein zou in elk gevangenis vertegenwoordigd moeten zijn. Ook waar we reeds aanwezig zijn, moeten we streven naar een volwaardige bezetting. Specifiek voor het domein sport is er vaak nog geen volwaardig aanbod.

2007. Uiteindelijk sluit ook de gevangenis van Gent aan bij de pilootregio.

Uw mening telt ook!

Tijdens de viering van 10 jaar strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden werd er dieper ingegaan op wat er reeds gerealiseerd is en wat er nog kan en staat te gebeuren. Hier bij stil staan zonder dat jullie als hulp- en dienstverleners - die dagelijks tussen de muren werken - je mening, bedenkingen, bezorgdheden, vragen kwijt zouden kunnen ... zou niet verstandig zijn. Jullie weten immers wat er in de praktijk goed loopt, wat niet en wat er nog moet veranderen op welk vlak. Daarom hadden jullie de mogelijkheid om op een rapportbriefje al je bedenkingen bij, bezorgdheden omtrent, kritische bemerkingen over, ... de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden kwijt te kunnen.

Als er meningen, bedenkingen, bezorgdheden en vragen geformuleerd worden, moet er uiteraard iets mee gedaan worden. Daarom hebben wij - de afdeling Welzijn en Samenleving - als coördinerende administratie getracht om deze signalen te bundelen, zelf op te nemen of door te schuiven naar het juiste orgaan op het juiste niveau. Op die manier trachten we de signalen uit de praktijk om te zetten in concrete acties zodat dit ten goede komt aan de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Hieronder alvast enkele voorbeelden.

“Samenwerking met de OCMW’s om reeds voor vrijlating stappen te kunnen zetten wat betreft inkomen en woonst.”

Dit voorstel wordt opgenomen door de beleidsmedewerkers van de gevangenissen in Vlaanderen en Brussel. Op een aantal plaatsen is er vandaag reeds een samenwerking tussen de gevangenissen en het OCMW, bijvoorbeeld op het vlak van schuldhulpverlening in Leuven. Het is inderdaad belangrijk dat de beleidsmedewerker samen met de Vlaamse partners en in overleg met de gevangenisdirectie contacten legt met het OCMW en nagaat waar er samenwerking kan worden ontwikkeld of versterkt.

“Binnen de gevangenis blijft de nood aan begeleiding groot. We zien een hele grote groep van gedetineerden met een verslavingsproblematiek. Er is een grote nood om deze mensen tijdens hun detentie reeds te begeleiden. Ambulante drugzorg zou ook binnen gebracht moeten worden.”

Hiervoor wordt contact genomen met de coördinator drugbeleid van de Nederlandstalige gevangenissen. Er is eveneens overleg tussen de dienst gezondheidszorg van het gevangeniswezen en de koepels van de centra geestelijke gezondheidszorg, waarbij de drughulpverlening één van de thema’s is.

“In 2012 zal de uitbreiding van Wortel en Turnhout een feit zijn. Verzoek aan de minister om het nodige personeel TB-OO in de volgende begroting te voorzien zodat we ‘kwaliteit’ kunnen blijven leveren.”

Er is een overleg gepland met Directoraat-Generaal Penitentiaire Inrichtingen (DG EPI) om een correct zicht te krijgen op de geplande (ver)bouwplannen en op de timing ervan. Daarnaast zal de geplande uitbreiding van het aantal gedetineerden in kaart worden gebracht. Dit zal een punt van bespreking zijn op de Vlaamse Stuurgroep hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, zodat elk beleidsdomein voor zichzelf een inschatting kan maken van de gevolgen hiervan. Er zal tevens gepleit worden voor betrokkenheid bij de verbouwplannen zodat er met de noden van de hulp- en dienstverlening rekening kan worden gehouden.

“Beleidsinitiatieven nemen om de poot ‘huisvesting/wonen’ verder uit te bouwen. Beleidsverantwoordelijken hierbij betrekken.”

Het belang van aandacht voor (ex-)gedetineerden wordt onder meer opgenomen in het beleidsoverleg wonen-welzijn. Daarnaast wordt er in het overleg ter voorbereiding van een decreet op de organisatie van de hulp- en dienstverlening geopteerd om de hulp- en dienstverlening te verruimen naar andere beleidsdomeinen, dan diegene die momenteel betrokken zijn in het strategisch plan, namelijk werk, onderwijs, gezondheid, welzijn, cultuur en sport.

*“Er gaat veel aandacht naar knelpunten en mogelijkheid tot verbeteringen, maar ik hoorde geen gestructureerde aanpak m.b.t. **het verhogen van de draagkracht bij de maatschappij**. Die rol wordt nu vervuld in het gevangenis­museum te Merksplas. De ervaring leert dat dit ten zeerste wordt gewaardeerd door de talrijke bezoekers. Mogelijk kan dit nog verder worden gestructureerd.”*

Na de viering van 10 jaar strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden was er reeds een eerste overleg tussen de verantwoordelijke van het gevangenis­museum te Merksplas en de afdeling Welzijn en Samenleving.

“Graag nieuwe middelen voor een coördinator voor de medewerkers van de geestelijke gezondheidszorg in de Vlaamse gevangenis­sen.”

Dit signaal is bezorgd aan het Agentschap Zorg en Gezondheid, dat instaat voor de erkenning en subsidiëring van de centra voor geestelijke gezondheidszorg.

2007. Goedkeuring van het “gezamenlijk bijkomend implementatieplan” waarin een aantal bijkomende richtlijnen geformuleerd worden bij de rol en opdrachten en bij de taakafbakening en samenwerking van de verschillende betrokken actoren.

Slotwoord door afdelingshoofd afdeling Welzijn en Samenleving Marijke Enghien

Gedetineerden hebben hun recht op vrijheid voor een bepaalde tijd verloren, maar niet hun recht op maatschappelijke hulp- en dienstverlening. Het blijven burgers die zoveel mogelijk moeten kunnen blijven participeren aan het maatschappelijk leven. Bovendien moeten we er voor zorgen dat hun verblijf in de gevangenis hen geen bijkomende schade berokkent. Nochtans gebeurt het: ze worden geïsoleerd van de buitenwereld, hun sociale relaties worden ernstig verstoord, ...

We hebben dan ook de opdracht om de schade door de opsluiting zoveel mogelijk te beperken. Dat kan gebeuren door het aanbieden van hulp- en dienstverlening op maat en door een gevangenisregime dat deze hulp- en dienstverlening faciliteert.

Aangezien de gedetineerden zelf de stap niet kunnen zetten naar de sociale voorzieningen is het jullie verantwoordelijkheid, ik zou zelfs zeggen jullie plicht, om zelf in de gevangenis naar hen toe te stappen. Voor de mensen van justitie anderzijds is het een opdracht om de toegang voor de hulp- en dienstverlening te verzekeren.

Maar gedetineerden hebben niet alleen het recht om te participeren aan de hulp- en dienstverlening in de gevangenis om er zelf beter van te worden. Ze hebben ook de verantwoordelijkheid om de schade die ze hebben aangericht aan hun slachtoffers en de samenleving te herstellen. Wij moeten hen dan ook de kansen

**2008. Implementatie van het
"strategisch plan hulp- en
dienstverlening aan gedetineerden"
in alle gevangenissen in
Vlaanderen en Brussel.**

geven zodat ze hun verantwoordelijkheid opnemen.

Deze principes van rehabilitatie, re-integratie, herstel en schadebeperking zijn zowel in het

Vlaams strategisch plan als in de basiswet gevangeniswezen en in de interne rechtspositie van gedetineerden ingeschreven.

Uiteindelijk hebben we - Justitie én Vlaamse Gemeenschap - dan ook een gemeenschappelijke opdracht, namelijk samen instaan voor een veilige, rechtsconforme, humane, herstel- en re-integratiegerichte invulling van de vrijheidsberovende straf of maatregel.

Eenieder heeft hierin een specifieke rol en specifieke verantwoordelijkheden te vervullen om deze gedeelde opdracht te kunnen waarmaken.

Wanneer we naar de praktijk kijken, merken we dat dit niet altijd vanzelfsprekend is. Zo zijn de grenzen van elkaars bevoegdheid niet altijd even duidelijk om in de praktijk aan de slag te gaan en had de Vlaamse Gemeenschap – met al haar maatschappelijke diensten in de gevangenissen – haar tijd nodig om dit goed te organiseren in de gevangenissen, maar dankzij de medewerking van jullie allen kunnen we 10 jaar na de goedkeuring van het Vlaams strategisch plan 'hulp- en dienstverlening aan gedetineerden' door de Vlaamse Regering, zeggen dat we in de dagdagelijkse praktijk een goede samenwerking zien tussen Justitie en de diensten van de Vlaamse Gemeenschap.

De implementatie van het strategisch plan betekende ook een enorme groei van het reguliere hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden, en dit op alle vlakken:

- De Centra voor Basiseducatie en de Centra voor Volwassenenonderwijs hebben hun lessenaanbod sterk uitgebreid.

- Gevangenissen bezitten openleercentra.
- De Rode Antraciet zorgt voor een cultureel en sportaanbod in de gevangenissen.

Il ya un probleme ~~avec~~ de communication met ma copine

- Suggnomè zorgt voor een aanbod aan herstelbemiddeling tussen daders en slachtoffers.
  - De Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg bieden therapie aan gedetineerden.
  - Kind en Gezin zorgt voor consultaties in de gevangenissen waar kinderen verblijven.
  - Het bibliotheekaanbod is in alle gevangenissen uitgebreid en gekoppeld aan de stedelijke bibliotheken.
  - De VDAB verzekert een dienstverlenend aanbod aan gedetineerden met het 'Aan de Bak'-programma.
  - Het Justitieel Welzijnswerk zorgt voor de trajectbegeleiding van gedetineerden.
- Dit is slechts een greep uit het uitgebreide aanbod aan hulp- en dienstverlening dat de afgelopen jaren is uitgebouwd.

De minister heeft het daarnet al gezegd: we hebben een lange weg afgelegd en jullie hebben met z'n allen dit werk verricht, maar er staan nog uitdagingen te wachten:

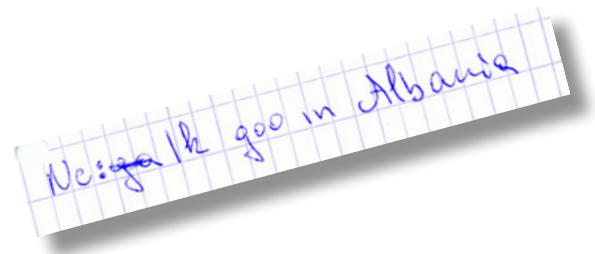
- Zoals het decreet betreffende de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden waarin we de werkingsprincipes en samenwerkingsafspraken waartoe we het afgelopen decennium zijn gekomen, structureel verankeren;
- En, het opstellen van een vernieuwd samenwerkingsakkoord om de goede samenwerking tussen Justitie en de diensten van de Vlaamse Gemeenschap te bestendigen;

2010. Viering 10 jaar "strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden": welke stappen zijn er al gezet en wat staat er nog te doen!

- Maar ook het verder uitbouwen van een kwalitatief hulpaanbod, op maat van de gedetineerden en hun naasten;
- En, het verder werken aan een correcte beeldvorming rond gedetineerden en de hulp- en dienstverlening aan deze doelgroep, wat uiteindelijk moet bijdragen tot een meer solidaire samenleving.

Ik wil dan ook niet enkel mijn appreciatie uitdrukken voor het zinvolle en noodzakelijke werk dat jullie leveren. Ik wil jullie ook uitdrukkelijk bedanken voor de inzet en het sterke engagement waarmee jullie dit werk hebben opgepakt en hoop dat we de uitdagingen die zijn geformuleerd de komende jaren samen met jullie kunnen aanpakken.

BEDANKT!

Nesga Ik goe in Albania

professionnel. certainement, dans le cadre de mon activité

Verantwoordelijke uitgever

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Afdeling Welzijn en Samenleving
Marijke Enghien

Grafische vormgeving

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Afdeling Communicatie
Suzie Favere

Druk

Agentschap voor Facilitair Management
Digitale Drukkerij

Depotnummer

D/2011/3241/043

Uitgave

Februari 2011

